

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

1960-ին ի վեր, երբ Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռը վերագտաւ իր անգործութիւնը, տխուր փորձառութիւններէ սթափած, Միաբանութիւնը՝ ի գլուխ ունենալով Նորին Ամենապատուութիւնը, ձեռնարկեց բարեկարգչական և շինարարութեան լայն ծրագիրներու իրագործման:

Ամուլ և ջլատիչ պայքարներու յիշատակը պիտի կրնար մոռցուիլ այն ատեն միայն, երբ տրտում ու եղերական արարքները փոխակերպուէին ստեղծագործ արդիւնքներու: Այս է կեանքի իրական ընթացքը, եթէ քանդողներու դիմաց չգտնուէին շինողներ, կեանքն ու աշխարհը պիտի չհասնէին այսօրուան արդիւնքներուն և փառքին:

Կատարուածը քարերու գործ մը չէ միայն, այլ ամուր կամքի մը իրացումը՝ որ այսօր իր շօշափելի արդիւնքներով կը լեցնէ Ս. Յակոբեանց ժառանգութիւնը:

Պատրիարք Սրբազան Հօր գուրգուրանքին առաջին առարկան եղաւ Ս. Յակոբեանց Աթոռանիստ Տաճարը, Քրիստոնէական երուսաղէմի եկեղեցիներուն այս գոհարը, որ իր խաչանիշ կառույցին մէջ թանգարանած է ոչ միայն գեղեցկագոյնը հայ փառաւոր անցեալի արուեստներուն, այլ կարծէք իր հաստ պատերուն մէջ պահած է միաթիկ ներկայութիւնը դարերուն: Հինցած ծեփերով, խոնաւցած պատերով և ժամանակէն փճացած քարերով անշքացած գաւիթը զգեցաւ ամուր գեղեցկութիւնը սրբատաշ քարին, ծաղկած ու զարդարուած յաղճապակիներով և շըրջանակուած երկաթեայ խնամուած ճաղերով:

Գաւիթին առընթեր, մոմավաճառութեան անկիւնը և յարակից սենեակները բոլորն ալ նորոգուեցան հիմնապէս, սալաշատակուեցան, ծեփուեցան, երկաթեայ գեղարուեստ պատուհաններով և դուռներով:

Րոմ ճաշակաւոր ամբողջութեան մը վերածելով եկեղեցւոյ շրջափակն ու գաւիթը:

Վանքէն ներս, վերաշինութեան տարբեր տուիթ մը եղաւ ճաշատան - խոհանոցի րամինը, որ գիշեր մը ամբողջութեամբ փլած էր: Հին վանքի քարերու կեանքի մէջ, անակնկալ մը չէր, որ յանկարծ, դարերով ճնշուած սիւն մը տեղի տար և իրեն հետ կործանէր իր շրջափակը: Շնորհիւ Գալուստ կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան իշխանական նուիրատուութեան, անմիջապէս վերականգնուեցան փլած և վտանգուած մասերը և փակին վրայ աւելցաւ նոր յարկաբաժին մը, երեք ննջարաններով, խոհանոցով և բաղնիքով մը, իր արդիական հանգստաւտութեան մէջ ընդունելու համար Պատրիարքարանիստ այցելու հիւրերը:

Վերաշինութեան ծրագիրներուն մէջ մտաւ նաև Պատրիարքարանի հոյակապ շէնքը, ուր տասնեակ մը տարիներով անխնամ ձգուած սենեակները նոր կեանք և շուք ստացան վերանորոգումի թափի մը մէջ: Խորհրդարանը դարձաւ Պատրիարք Ս. Հօր գրասենեակը և ընդունելութեան վայրը, նոր գորգերով, նրբաճաշակ կահ-կարասիներով և թանկարժէք ջահերով: Ուրիշ սրահ մը վերածուեցաւ վայելուչ ճաշարանի, շինուեցաւ արդիական բաղնիք, ժողովասրահ. իսկ մեծ դահլիճը, իր շքեղութեամբ և տպաւորիչ քանդակազարդումով միակը երկրին, նոր կահ-կարասիներու փայլին մէջ՝ զգեցաւ իշխանական երևոյթ մը, արժանի կերպով ներկայացնելու համար Հայ երուսաղէմի փառքը:

Եկեղեցիէն և Պատրիարքարանէն ետք, հոգածութիւնը կ'երթար Վանք ապաստանած և տարիներով վանքի խնամքին յանձնուած գաղթական մեր ժողովուրդին: Այսօր իրականութիւն է այլևս հսկայական շէնքը, որ վանքի հողին

վրայ կը բարձրանայ և իր քսանչորս յարկարամիներուն մէջ պիտի բնակուին տարագիր հայութեան մեր շրջաօր զաւակներուն մէկ մասը: Շնորհիւ դարձեալ Գալուստ կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ջանքերուն և թանկագին գործակցութեան կարելի դարձաւ այս մեծ իրադարձումը:

Շինարարական աշխատէս սրտագրաւ իրագործում մըն ալ Ամմանի իւզպաշեան-կիւլպէնկեան վարժարանը, թառած մայրաքաղաքի զեղատեսիլ բլուրին վրայ, բնդարձակ խաղաղայրով և Միջին-Արեւելքի հայ նախակրթարաններու շքեղազոյն շէնքով: Տարիէ մը ի վեր բացուած վարժարանի շէնքը արդէն իսկ նեղ է խուժող աշակերտութեան համար, որ տարիներով համբերեց վատտառոյշ շէնքի մը հին սեղմունքներուն մէջ: Ժինչեւ որ լուսահագի Հ. Բ. Ը. Միութեան բարերար Վահրամ իւզպաշեանի և Գալուստ կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան շնորհիւ կանգնեցաւ հայ դպրութեան և լոյսի պատուարեր այս վառարանը:

Հինի վերաշինութեան և նորի կանգնումի թափը հասաւ նաեւ մինչև Բեթղիհէմ, ուր հնագիտական բացառիկ կարեւորութիւն ներկայացնող յայտնութիւն մը կը սպասէր Հայոց վանքը վերանորոգողներու բաներուն: Վանքի հին ճաշարանին տակ դարերով թաղուած յունահռոմէական շնորհալի երեսփոխով և սնունդով սրահներ մը ի լոյս եկաւ, հան

ուր կը կարծաւոր եղած ըլլաւ Ս. Հերոնիմոսի եկեղեցին, չորրորդ դարուն: Տախտին վերջ չեն գտած աշխատանքները, սակայն այժմէն կարելի է ըսել թէ Բեթղիհէմի Այրին կից յայտնուած է հնագոյն տաճար մը, այժմու պաղիլիքայէն կանուխ շինուած, և այդ հայոց սահմաններէն ներս, վանքի խորհրդակցութեան մէջ: Մեծածախս և պատասխանատու ձեռնարկ է իր հին գեղեցիկութեան մէջ ուժեղացնել և արժեարեւել նորագիւտ Տաճարի սրահայրքը, սակայն, երբ յաջողի այս իրագործումը, պիտի կորնուանք արդարօրէն հպարտանալ այս նոր գիւտով, Քրիստոսի Մանդալայրին մէջ:

Բարոյական այս անակնկալ բարիքին աւելցնելով, նաեւ նիւթական նուաճում մը՝ տասնըհինգ նոր խանութներու շինութեան, վանքապատկան հողամասի մը վրայ, Ս. Մանդեան վանքի արեւմտեան պատին տակ: Մեծածախս այս շինութեամբ ապահովուած կ'ըլլայ չօշակիւ տարեկան եկամուտ մը՝ Ս. Բակոսեանց ազգապարծան Հաստատութեան:

Այսպէս, հինի վերաշինութեամբ և նորին կանգնումով քանգաս մը ևս կը պայծառանան եկեղեցի: Պատրիարքարան, Դպրաց և հայու տուն, քուրսն սուրհանդանոց, սրբազան սոյն հողին վրայ, ուր դարերով, հաւ ժողովուրդը պատիւ և փառք նկատած է վրայի իր հաւատքի մեծութեամբը, չէմայնք զի դր

Ա. — Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՅՑԻՆ ԼԵՐՍ ԵՒ ԴԱԻԻԹԸ

1. — Ս. Դիւանդի կից Ս. Սարգիս մասունի պեղումներէն յայտնուած պատերուն շուրջ — պեղումն ամրացում եւ երկաթեայ ծածկ: 830.295
2. — Դաւիթի սալայտնակում սրբաճառ քարերով: 333.020
3. — Դաւիթի պատերու ծածկ սրբաճառ քարերով: 661.750
4. — Դաւիթի սիւներու մաքրութիւն, ճշգրտաբանեակներու նորոգութիւն եւ արտաքին պատերու ծածկի նորոգութիւն: 308.500
5. — Դաւիթի երկաթեայ ճաղերու նորոգութիւն, մուսքի նոր ճաղերու զետեղում, մոմակնառման երկաթեայ նոր շինուածք, Ս. Էջմիածնի եկեղեցւոյ դաւիթի երկաթեայ նոր դուռ, պատնոցներ, եւ այլն: 360.000 1.693.565

Բ. — ՏՊԱՐԱՆ

1. — Նոր բաժնի վերանորոգութիւն: 54.810 54.810

Գ. — ԽՈՀԱՆՈՑ — ՃԱՇԱՐԱՆ — ՎԵՐԱՆՈՐՈՒՅԻՆ

1. — Փլած յարկի վերաշինարարություն:	2.404.784	
2. — Երկրորդ յարկի պեղումն սինկեր, պատերու ամրացում եւ ծածկ:	650.000	
3. — Երեք սենեակներու, խոհանոցի եւ բաղնիքի շինություն:	1.038.075	4.092.855

Դ. — ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

1. — Նոր բաղնիքի շինություն, պարսեղ եւ նոր դուռ:	556.495	556.495
--	---------	---------

Ե. — ԶԱՆԱԶԱՆ ՄԱՆՐ ՆՈՐՈՒՅԻՆՆԵՐ

1. — Պարենաւորման գրասենեակ, բաղնիք, պարսեղ:	283.340	283.340
--	---------	---------

Զ. — ԲԵԹՂԵՀԷՄ

1. — Պարոն Տերի ձիթասանին շուրջ 625 մէքր պարիսպ եւ փաթեղ:	937.500	
2. — Վանքի արեւմտեան պատին վրայ մայր դուռի շինություն:	315.020	
3. — Երկաթեայ դուռ:	225.000	
4. — Ս. Հեռոնիմոսի Եկեղեցւոյ պեղումներ:	381.720	
5. — Տասնյոթնեղ (15) խոհանոցներու շինություն:	6.000.000	
6. — Ճարտարապետին (2,5)	150.000	
7. — Արտնագրի գործողություն:	84.000	8.093.242

Է. — ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՅ ՇԷՆՔ

Զորս յարկ 24 յարկաբաժին

1. — Հիմներու:	3.657.000	
2. — Շինություններ:	27.774.900	
3. — Հսկիչին:	420.000	
4. — Ճարտարապետին:	850.000	
5. — Նախկին վարձակալ Գալորիին:	150.000	
6. — Գոտական ծախսերու (միւնչեւ այսօր)	85.000	32.936.900

Ը. — ԱՄՄԱՆԻ Վ. ԻԻԶՊԱՇԵԱՆ - ԿԻԻԼՊԵՆԿԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

1. — Հողամաս — 3075 քառ. մէքր տարածութեամբ (1.500էն):	4.612.500	
2. — Արձանագրութեան տուր:	148.175	
3. — Արտնագիր շինություն:	87.095	
4. — Շէնքին քաղաքի բակին եւ պարիսպի շինություն:	14.149.563	
5. — Ճարտարապետին:	583.000	19.580.333

Ընդհ. գումար 67.291.538

Շ. Վ. Ա.

Տեսուչ Կալուածոց